

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सुशीला कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री गोपाल पराजुली
आदेश

०७०-WO-०४१६

विषय:- उत्प्रेषण मिश्रित परमादेश ।

जिल्ला काठमाडौं, काठमाडौं महानगरपालिका व.डा. नं. ११ त्रिपुरेश्वर बस्ने वर्ष ५८ को अधिवक्ता मिथिलेशकुमार सिंह	१	}	निवेदक
ऐ.ऐ. वडा नं. २९ लैनचौर बस्ने वर्ष ४५ को अधिवक्ता अमरजिवी घिमिरे.....	१		
<u>बिरुद्ध</u>			
श्री प्रधानमन्त्री तथा मन्त्री परिषद्को कार्यालय सिंहदरवार काठमाडौं	१	}	विपक्षी
श्री उर्जा मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	१		
श्री माननीय उर्जा मन्त्रीज्यू, उर्जा मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	१		
श्री महानिर्देशकज्यू, विद्युत विकास विभाग, अनामनगर, काठमाडौं	१		
श्री उर्जा सचिवज्यू, उर्जा मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	१		
श्री नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी कम्पनी नारायणचौर, नक्शाल, काठमाडौं	१		

नेपालको अन्तरिम संविधानको धारा ३२, १०७(२) अन्तर्गत दायर हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर आदेश यसप्रकार छ:-

हामी निवेदकहरू नेपाली नागरिक भई जलविद्युतलगायतका पूर्वाधार विकास निर्माणको क्षेत्रमा काम गर्ने विभिन्न कम्पनी तथा संस्थाहरूलाई कानूनी सेवा प्रदान गर्दै आएका कानून व्यवसायी हौं। आफूहरूले काम गरेको पेसागत क्षेत्र भएको हुँदा यस क्षेत्रमा कानूनविपरीत भएका कार्य तथा हुनसक्ने काम कारवाहीलाई निरुत्साहित गरी कानूनबमोजिम कार्य होस् र देशमा कानूनी राज्य शासन प्रवर्द्धन गर्न तथा समग्र जलविद्युत क्षेत्रको विकासमा आफूले सकेको योगदान दिनु आफ्नो कर्तव्य र अधिकार ठानी निम्न व्यहोरा निवेदन गर्दछौं।

देशमा अहिले उर्जा सङ्कट जटिल छ र फलतः जनताहरू लोडसेडिङको मारबाट प्रताडित छन्। उद्योग कलकारखानहरू नकारात्मकरूपमा प्रभावित भएका छन्। केही हदसम्म छिमेकी देश

भारतबाट आयात गरी विद्युत आपूर्ति गरिए पनि वर्षे भरी निरन्तर लोडसेडिङको अवस्थाबाट जनताले दिन गुजारा गर्नुपरेको छ। एकातिर यस्तो विकराल समस्या नेपाली जनताको सामु पहाड जस्तै उभिएको छ भने अर्कोतिर देशका विभिन्न नदीनालाहरूबाट विद्युत उत्पादन गर्ने निउमा हजारौंको सङ्ख्यामा अनुमतिपत्रहरू जारी भएर पनि आयोजनाहरू बन्न सकिरहेका छैनन्।

यसै प्रसङ्गमा माथिल्लो त्रिशूली १ जलविद्युत आयोजनाको उत्पादन अनुमतिपत्र पाउँ भनी नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.ले मिति २०६८।०९।०८ मा पेस गरेको दरखास्तउपर कारवाही भई विद्युत विकास विभागबाट २०६९।०९।१८ मा आवश्यक नपुग विवरणहरू पेस गर्नु, पेस नगरे नियमानुसार कारवाही हुने व्यहोराको स्पष्टिकरणको पत्र नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.लाई पठाई सोही आधारमा मिति २०६९।०३।२१ मा मन्त्रालयबाट निर्णय भई यसअघि मन्त्रालयले जारी गरेको सर्वेक्षण अनुमतिपत्रको म्याद सकिएको कायमै मानी उत्पादन अनुमतिपत्रको दरखास्त रद्द भएको थियो। तत्पश्चात् नेपाल सरकारका तत्कालिन काम चलाउ प्रधानमन्त्रीले उक्त खारेज भएको अनुमतिपत्र सोही नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.लाई नै दिनको लागि प्रस्ताव पेस गर्नको लागि सचिवलाई निर्देशन दिई सोहीबमोजिम मिति २०६९।०४।१७ मा मन्त्रालयले मन्त्रिपरिषदमा प्रस्ताव पेस गरेको र सो सम्बन्धमा थप छलफल गर्न भनी मन्त्रिपरिषदले आफूअन्तर्गतको आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिमा पठाएको र सो आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिले सचिवद्वारा गरिएको सो खारेजी कार्य उल्ट्याउन लगाई करारीय आधार खडा गरी सम्झौताको माध्यमबाट सोही नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.लाई आयोजना विकास गर्ने कार्य सुम्पन लगाएको थियो जुन कार्य विद्युत ऐन, २०४९ को मर्म विपरीत थियो।

नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.लाई सरकार आफैले असक्षम भनी माथिल्लो त्रिशूली १ जलविद्युत आयोजनाको उत्पादन अनुमतिपत्रको दरखास्तसमेत रद्द गरिसकेको र सर्वेक्षण अनुमतिपत्रको म्याद थप गर्ने कानूनी आधारसमेत नभएको परिप्रेक्ष्यमा पुनः सोही कम्पनीसँग सम्झौता गरी उक्त आयोजनाको विकास कार्य नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.लाई नै दिदा गैरकानूनी कार्य भएको थियो।

करारीय बाटोबाट पुनः नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.लाई २१६ मेगावाटको माथिल्लो त्रिशूली १ जलविद्युत आयोजनाको अनुमतिपत्र दिने सम्बन्धमा भएको निर्णय रोक्न अति आवश्यक भएकोले मिति २०६९।०५।०५ मा रिट नं. ०१५६ को निवेदन दायर गरी सम्मानित अदालतमा विचाराधीन (Sub Judic) रहेको अवस्थामा अदालतबाट निर्णय नभएसम्म केही गर्न नमिल्नेमा आपसी मिलेमतोमा सरकार आफैले गरेको सम्झौताको प्रावधान आफैले मिचेर पुनः म्याद थप गरी गैरकानूनी कार्य गरेको अवस्था छ। विद्युत ऐन २०४९ को दफा ४ (१) अनुसारको सुविधा उपभोग गरी सर्वेक्षण अनुमतिपत्रको समय सकिइसकेको कम्पनीलाई पुनः सोही ऐनको दफा ३५ समाति उक्त ऐनको दफा ४ को व्यवस्थालाई निष्कृय बनाउने गरी तथा सो आयोजना बासकेटमा आएपछि अन्य जोसुकैले पनि विकास गर्न पाउने अधिकार कुण्ठित गरी दरखास्त रद्द

गरिएको कम्पनीलाईनै आयोजनाको अनुमतिपत्र दिएको सरकार आफैले गरेको सम्झौताको प्रावधान विपरीत छ।

विद्युत ऐन, २०४९ को दफा ३५ मा नेपाल सरकारले सम्झौता गरी सम्झौताकै आधारमा विद्युत उत्पादन गर्न गराउन सक्ने प्रावधान भए तापनि सो कार्य कसरी गर्ने गराउने र के कस्तो प्रक्रिया अवलम्बन गर्ने भन्ने सम्बन्धमा विद्युत नियमावली, २०५० मा कुनै प्रक्रिया वा कार्यविधि तय गरिएको छैन। न त यस सम्बन्धमा सरकारले अन्य कुनै कार्यविधि वा निर्देशिका नै तय गरेको छ। सुशासन ऐन, २०६४ को दफा १४ ले मार्ग निर्देश गरेअनुसार उपयुक्त कार्यविधि सरकारद्वारा स्पष्टरूपमा तोकिनु पर्नेमा नतोकी सरकारले त्यसको विपरीत कार्य गरेको छ।

विद्युत ऐन, २०४९ को दफा ३५ अन्तर्गत सरकारद्वारा प्रमुखरूपमा विशुद्ध आयोजना मात्र विकास गर्ने सम्झौता गरेर, महसुलमा आधारित बोलपत्र आह्वान गरेर, सरकारलाई तत्काल कसले बढी रकम भुक्तान गर्न सक्छ भन्ने (upfront payment) आधारमा बोलपत्र आह्वान गरेर र कसले निशुल्क विद्युत र शेयर दिनसक्छ भन्ने आधारमा बोलपत्र आह्वान गरेर आयोजना विकास गर्ने अभ्यासहरू अवलम्बन भएका गरिएको पाइन्छ। उल्लिखित प्रत्येक अभ्यासहरूको प्रयोग भई सम्झौता गरी आयोजनाको विकासको जिम्मेवारी सुम्पिए पनि दफा ४, ५ र ८ अनुसारको व्यवस्था त्यस्तो जिम्मेवारी लिने प्रवर्द्धकका हकमा समेत लागू हुँदैआएको छ।

नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.ले विभागबाट माग भएका विवरणहरू तोकिएको समयमा पेस गर्न नसकी असक्षम भएको कारण उत्पादन अनुमतिपत्र रद्द गर्ने निर्णय गरेको अवस्थामा सोही कम्पनीलाई नै उक्त आयोजनाको अनुमतिपत्र किन दिने भन्ने सम्बन्धमा कुनै कानूनी र नैतिक अधिकार सरकार र यसका मातहतका निकायहरूमा नभएको र असक्षमलाई नै पुनः सम्झौताको माध्यमबाट अनुमति दिनु गैरकानूनी कार्य भएको र हाल आएर सो असक्षम कम्पनीले गरेको सम्झौताको व्यवस्था कार्यन्वयन गर्न नसकेर सम्झौता स्वतः रद्द भइसकेका अवस्थामा करारमा संशोधनको नाटक गरी सोही कम्पनीलाई आयोजना विकास गर्न अनुमति दिनु सुशासन ऐन, २०६४ को दफा ६(क)(ग)(ङ)(च) र (छ) का व्यवस्थासमेतको विपरीत हुने मात्र नभई नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को दफा ३३(ण) ले तोकेको दायित्वको समेत विपरीत हुने र यसबाट कानूनी राजको मान्यता गहन प्रहार भएको स्पष्ट पार्न चाहन्छौं।

माथिका प्रकरणहरूमा उल्लेख भएबमोजिम माथिल्लो त्रिशूली १ जलविद्युत आयोजनाको अनुमतिपत्र दिएको करारबमोजिम नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.ले करार हुँदा दफा २ बमोजिम काम गर्न नसकेबाट स्वतः बदर भइसकेकोले मिति २०७०।०७।२८ मा पुनः केही बुँदा थप गर्न लगाई मूल करारको दफा १८ र १९ को भावना विपरीत विपक्षीहरूले संशोधन गरेको सो हदसम्म बदर गराई पाउन अन्य सक्षम उपचार नहुँदा र विपक्षीहरूको काम कारवाहीबाट माथि उल्लेखित कानूनी र नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ को धारा १३ को (१), धारा १९, धारा २७ र धारा ३२ ले दिएको संवैधानिक हकको हनन भएकोले मिति २०७०।०७।२८ मा विपक्षी मन्त्रिपरिषद र विभागसमेतले केही मूल शर्तहरूलाई परिवर्तन गरेको सो हदसम्मको निर्णय

सिफारिस लगाएत सम्पूर्ण काम कारवाही उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी पाउँ साथै यस सम्बन्धमा कुनै काम कारवाही भविष्यमा नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेशसमेत जारी गरी २०७०।०७।२८ को संशोधनलाई कार्यान्वयन नगर्नु नगराउनु भनी अन्तरिम आदेशसमेत जारी गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको निवेदन दावी।

निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी हुन नपर्ने कुनै आधार र कारण भए सोसमेत संलग्न राखि आदेश प्राप्त भएका मितिले बाटाका म्यादबाहेक १५ दिनभित्र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमार्फत लिखित जवाफ पठाउनु भनी विपक्षीहरूलाई सूचना पठाई लिखित जवाफ आएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमबमोजिम पेस गर्नु। अन्तरिम आदेश जारी हुने नहुने सम्बन्धमा दुवै पक्ष राखी छलफल गर्नको लागि उपयुक्त दिनको पेसी तोकी सोको जानकारी विपक्षीहरूसमेतलाई दिनु। साथै यसअघि यसै विषयमा दायर भै यस अदालतमा विचाराधीन अवस्थामा रहेको ०६९-WO-०१५६ को मुद्दाको मिसिल अवलोकनार्थ अन्तरिम आदेशको छलफलको क्रममा इजलाससमक्ष पेश गर्नु भन्नेसमेत व्यहोराको यस अदालतको आदेश।

नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७०।०७।२८ को निर्णय बदर गरी पाउँ भन्ने सम्बन्धी विषय छ, तत्सम्बन्धमा सो निर्णय प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयबाट नभई नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्बाट भएको भनी विपक्षी निवेदन स्वयंले आफ्नो निवेदनमा उल्लेख गर्नुभएको छ तर रिट निवेदनमा सो निर्णय गर्ने आधिकारिक निकाय मन्त्रिपरिषद्लाई प्रत्यर्थी कायम गरिएको छैन। नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद् र प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय एउटै निकाय नभई दुई पृथक निकाय हुनुका साथै प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई सो विषयमा निर्णय गर्ने क्षेत्राधिकार विद्यमान नेपाल कानूनले प्रदान गरेको पनि छैन। मन्त्रिपरिषद्ले गरेको निर्णयउपर मन्त्रिपरिषद्लाई प्रत्यर्थी कायम नगरिदिएको प्रस्तुत रिट निवेदन प्रथम दृष्टिमा नै खारजेभागी हुँदा खारेज गरिपाउँ।

माथिल्लो त्रिशूली १ जलविद्युत आयोजनाको विद्युत उत्पादन गर्ने सम्बन्धमा मन्त्रिपरिषद्, आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिको मिति २०६९।०५।०३ को निर्णयमा संशोधन गर्ने विषयको उर्जा मन्त्रालयको नं. ४।१२-७०।४।२१ प्रस्ताव म.प.वै.सं. ४५।०७० मिति २०७०।०७।२८ को मन्त्रिपरिषद्को बैठकमा पेस हुँदा त्यसमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले देहायबमोजिम निर्णय गरेको हो:

- क) मन्त्रिपरिषद्, आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिको मिति २०६९।०५।०३ को निर्णय बुँदा नं. (क) को देहाय (३) मा रहेको “वित्तीय व्यवस्थापन (Financial Closure) को कार्य १ (एक) वर्षभित्र” भन्ने अङ्क र शब्दहरूको सट्टा “वित्तीय व्यवस्थापन (Financial Closure) २ (दुई) वर्षभित्र” र बुँदा नं. (६) मा रहेका “१.५ वर्ष (१ वर्ष ६ महिना) विद्युत उत्पादनको अनुमतिपत्रको लागि” भन्ने अङ्क र शब्दहरूको सट्टा २.५ वर्ष (२ वर्ष ६ महिना) भित्र विद्युत उत्पादनको अनुमतिपत्रको लागि” भन्ने अङ्क र शब्दहरू राख्ने गरी संशोधन गर्ने।

ख) खण्ड (क) बमोजिमको करारमा हस्ताक्षर गर्ने अख्तियारी उर्जा मन्त्रालय, विद्युत विकास विभागका महानिर्देशकलाई दिने।

माथिल्लो त्रिशूली १ जलविद्युत आयोजना २१६ मेगावाट क्षमताको विद्युत उत्पादन सम्बन्धमा नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनीसँगको नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०६९।०४।२४ को निर्णयबमोजिम विद्युत ऐन, २०४९ को दफा ३५ बमोजिम करार गरी आयोजनाको कार्य अगाडि बढेको र करार गर्ने पक्षहरूले करारका शर्तहरूमा आवश्यकताअनुसार फेरबदल तथा संशोधन गर्नसक्ने नै भएकोले करारका पक्षहरूले करारको संशोधन गरेका हुन्। नेपाल सरकारको निर्णयबमोजिम करारका शर्तहरू निर्धारण भएका र नेपाल सरकारले आफूले निर्धारण गरेका शर्तहरू करार गर्ने पक्षहरूको आपसी सहमतिमा आवश्यकताअनुसार फेरबदल गर्नसक्ने नै हुँदा निवेदकको संविधान वा कानूनद्वाराप्रदत्त हक अधिकारमा आघात पारेको मान्न नमिल्ने हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाउँन सम्मानित अदालतसमक्ष सादर अनुरोध गर्दछु भन्नेसमेत व्यहोराको विपक्षी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको लिखित जवाफ।

रसुवा जिल्लास्थित माथिल्लो त्रिशूली १ जलविद्युत आयोजना २१६ मेगावाट क्षमताको विद्युत उत्पादन सम्बन्धमा नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनीसँगको नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०६९।०४।२४ को निर्णयबमोजिम विद्युत ऐन, २०४९ को दफा ३५ बमोजिम करार गरी आयोजनाको कार्य अगाडि बढाइएको हो। उक्त दफा ३५ बमोजिम नेपाल सरकारले करार गरी विद्युत उत्पादन गर्न दिनसक्ने भएको र करार गर्ने पक्षहरूले करारका शर्तहरूमा आवश्यकताअनुसार फेरबदल र संशोधन गर्नसक्ने नै भएकोले करारका पक्षहरूले करारको संशोधन गरेका हुन्। नेपाल सरकारको निर्णयबमोजिम करारका शर्तहरू निर्धारण भएका र नेपाल सरकारले आफूले निर्धारण गरेका शर्तहरू करार गर्ने पक्षहरूको आपसी सहमतिमा आवश्यकताअनुसार फेरबदल गर्नसक्ने नै हुन्छ। करारको शर्त संशोधन कानूनतः नै भएकोले रिट निवेदन खारेजभागी छ।

विभाग र प्रवर्द्धक कम्पनीबीचमा ऐनको दफा ३५ बमोजिम आयोजनाको विकास गर्ने सम्बन्धमा गर्नुपर्ने विभिन्न कार्यहरू र समयसीमा उल्लेख गरी करार भएको हो। सो करारको दफा ३ मा प्रवर्द्धकले लगानीकर्ताहरूसँग Financing Agreement गरी वित्तीय व्यवस्थापन (Financial Closure) को कार्य १ (एक) वर्षभित्र सम्पन्न गर्नुपर्ने, दफा ७ मा १ वर्ष ६ महिनाभित्र Transmission Line को अध्ययन पूरा गर्नु भन्ने रहेको छ। दफा १ देखि ७ सम्मका कार्यहरूमध्ये दफा ७ मा लेखिएको कार्य पूरा गर्नुपर्ने समय अझै बाँकी रहेको छ। दफा ३ मा लेखिएको कार्यबाहेकका अन्य सबै कामहरू समयमा नै पूरा भैसकेका छन्। दफा नं. ३ मा लेखिएको कार्य अर्थात् १ वर्षभित्र लगानीकर्ताहरूसँग Financing Agreement गरी वित्तीय व्यवस्थापन (Financial Closure) गर्ने कार्य विभिन्न कारणले पूरा हुन नसकेकोले करारको दफा ३ र ८ मा संशोधन गरिपाउन कंपनीले निवेदन गरेकोले दफा ३ र ८ मा संशोधन हुनेगरी नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) वाट मिति २०७०।०८।१३ निर्णय भएको हो। मूल करार बदर गराई पाउँ भन्ने विपक्षीहरूको कुनै निवेदन

जिकिर छैन। मूल करारमा भएको मिति २०७०।०८।१३ को संशोधनलाई मात्र “सो हदसम्म” भन्ने शब्दावली पारी बदर गराई पाउन विपक्षीहरूको रिट निवेदन माग रहेको देखिन्छ। मूल करार कायम रहेको अवस्थामा सोमा भएको संशोधन मात्र बदर हुन सक्दैन।

विश्व बैंक समूहअन्तर्गतको अन्तर्राष्ट्रिय वित्त निगमसमेतको इक्विटि लगानी भएको एवं दक्षिण कोरियाको सरकारी कम्पनी कोरिया साउथ इष्ट पावर कं.लि. समेतको ठूलो रकम लगानी भैसकेको अवस्था छ। प्रवर्द्धकबाट भएका काम कारवाहीमा उल्लेखनीय प्रगति देखिएको एवं करारका शर्तहरू पूरा गर्न प्रवर्द्धकबाट भएका काम कारवाहीमा नेपाल सरकार सन्तुष्ट भएकोले शर्त परिवर्तन गरी विदेशी लगानी भित्र्याउन केही समयमै दिनुपर्ने भएकोले संशोधन गरिएको हो। करारमा गरिएको उक्त संशोधनबाट रिट निवेदकहरूलाई अपुरणीय क्षति नभएको तथा नेपाल सरकारलाई हानी नोक्सानी पर्ने हैन। प्रवर्द्धकले आयोजना विकास सम्झौताको वार्ता सुरु गर्नको लागि तोकिएको रकम बुझाई निवेदन दिएको र अन्य प्रक्रिया पूरा गरेको हुँदा प्रवर्द्धकसँग यही २०७०।०९।३० र २०७०।१०।०१ गरी दुई दिन वार्तासमेत भैसकेको व्यहोरा अनुरोध छ भन्नेसमेत व्यहोराको विपक्षी विद्युत विकास विभाग, विपक्षी उर्जा मन्त्रालय एवं उर्जा मन्त्रीसमेतको एकै मिलानको पृथक पृथक लिखित जवाफ।

विपक्षी रिट निवेदकहरूले उही विषयमा उनै व्यक्तिलाई विपक्षी बनाई यसअघि पनि सम्मानित सर्वोच्च अदालतसमक्ष रिट निवेदन दिनुभएको र सो मुद्दा (रिट नं. ०६९-WO-०१५६) यसै अदालतमा विचाराधीन रहेको छ। एउटै विषयमा उही निवेदकहरूले उनै व्यक्तिलाई विपक्षी बनाई दायर भएको पहिलो मुद्दा विचाराधीन रहेको अवस्थामा दोश्रो मुद्दा दायर गरेको प्राङ्गन्यायको सिद्धान्तले समेत बदरभागी छ। एउटै विषयमा दुई पटक मुद्दा चल्दैन। निज विपक्षीहरूले यसअघि दर्ता गर्नुभएको उक्त रिट निवेदनमा पनि निजहरूले अन्तरिम आदेश माग गर्नुभएकोमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट दुवै पक्षको बहस सुनी अन्तरिम आदेश माग गर्नु भएकोमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट दुवै पक्षको बहस सुनी अन्तरिम आदेश जारी गर्न नपर्ने भनी मिति २०६९।०५।१५ गते आदेश भएको छ।

सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा विपक्षीहरूले यसअघि रिट नं. ०६९-WO-०१५६ भएको रिट निवेदन दिएको समयदेखि हालसम्म कम्पनीले मिति २०६९।०७।०२ गते माथिल्लो त्रिशूली १ जलविद्युत आयोजना बनाउनको लागि नेपाल सरकार, उर्जा मन्त्रालय र कम्पनीको बीचमा विद्युत ऐन, २०४९ को दफा ३५ बमोजिम करार भएको, आयोजनाले पार्नसक्ने वातावरणीय प्रभावको अध्ययन प्रतिवेदन (Environment Impact Assessment Report) नेपाल सरकार, विज्ञान, प्रविधि तथा वातावरण मन्त्रालयको मिति २०६९।११।०६ गतेको निर्णयबाट स्वीकृत भएको, आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत बिक्री गर्नको लागि नेपाल विद्युत प्राधिकरणसाग मिति २०६९।११।१२ गते ग्रिड कनेक्सन सम्झौता भएको, हालसम्म जम्मा रु. १,८०,०२,६०,९७५।—लगानी भैसकेको, Detail Engineering Design को कार्य पूरा गरी उर्जा मन्त्रालयसमक्ष पेस गरिएको, आयोजनास्थलसम्म जान आउनको लागी प्रयोग हुने बाटोमा ट्रयाक खोल्ने कार्य (Track Opening), आयोजनास्थलमा डिलिङ्ग

तथा ड्रिलिङ्गको कार्य (Drilling and Drifting) सम्पन्न गरी विद्युत विकास विभागसमक्ष प्रतिवेदन पेस गरिसके, बनक्षेत्र तथा राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रभित्र पर्ने सरकारी जग्गा ३५ वर्षसम्म आयोजनाको लागि उपयोग गर्न दिने र सो क्षेत्रभित्र पर्ने केही रुख विरुवाहरू कटान गर्न पाउने गरी नेपाल सरकार (मन्त्रीपरिषद्) को मिति २०७०।०४।२४ को निर्णयबमोजिम बन विभागसँग र राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा बन्यजन्तु संरक्षण विभागसँग सम्झौता भैसकेको, नेपाल सरकारसँग आयोजना विकास सम्झौता गर्नको लागि जलविद्युत आयोजना विकास सम्झौतासम्बन्धी कार्यविधि, २०६९ बमोजिम Processing Fee बापत रु. २,७९,९३,६००।—बुझाइसकिएको, वनक्षेत्र र राष्ट्रिय निकुञ्जअन्तर्गतको सरकारी जग्गाबाहेक १३७.६९ रोपनी निजी जग्गा तथा गुठीको जग्गा खरीद गरिसकिएको, आयोजना निर्माणको लागि मूल ठेकेदार (EPH Contractor) नियुक्त गरिसकिएको, विश्व बैंक (World Bank) को निर्देशिकाबमोजिम आयोजनाको Cumulative Impact Assessment को लागि Consultant नियुक्त गरी निज Consultant ले EIA GAP Analysis and Scoping को कार्य पूरा गरिसकेको र EIA and Social action Plan को कार्य सुरु गरिसकेको, नेपाल सरकार, विद्युत विकास विभागबाट आयोजना विकास सम्झौता गर्नको लागि छलफल हुन गइरहेको तथा नेपाल विद्युत प्राधिकरणको आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत खरीद गर्नको लागि विद्युत खरीद सम्झौता गर्ने सम्बन्धमा Design Concept and Cost Calculation को विषयमा छलफल हुन गइरहेको छ।

कम्पनीले विद्युत उत्पादन अनुमतिपत्र पाउनको लागि पूरा गर्नुपर्ने सबै कार्यहरू यथासमयमा सम्पन्न गरी विद्युत ऐन, २०४९ र विद्युत नियमावली, २०५० को प्रकृया तथा रीत पूरा गरी निवेदन दिएकोमा उर्जा मन्त्रालयका तत्कालिन सचिवले त्रुटिपूर्ण निर्णय गरी खारेज नै हुन नसक्ने र कानूनबमोजिम खारेज गर्ने नमिल्ने निवेदन खारेज गरेकोले सोही व्यहोरा उल्लेख गरी आयोजना आफैले बनाउन पाउनु पर्ने भनी नेपाल सरकारसमक्ष दिएको निवेदनमा कारवाही भई नेपाल सरकारको निर्णयबमोजिम विद्युत ऐन, २०४९ को दफा ३५ बमोजिम करार गरी आयोजनाको कार्य अगाडि बढाइएको हो। उक्त दफा ३५ बमोजिम नेपाल सरकारले करार गरी विद्युत उत्पादन गर्न दिनसक्ने भएको र करार गर्ने पक्षहरूले करारका शर्तहरूमा आवश्यकताअनुसार फेरबदल तथा संशोधन गर्नेसक्ने नै भएकोले करारक पक्षहरूले करारको संशोधन गरेका हुन्। नेपाल सरकारको निर्णयबमोजिम करारका शर्तहरू निर्धारण भएका हुनाले नेपाल सरकारले आफूले निर्धारण गरेका शर्तहरू आवश्यकताअनुसार र औचित्यताको आधारमा फेरबदल गर्नसक्ने नै हो। दफा ३५ बमोजिम नेपाल सरकार, उर्जा मन्त्रालय र कम्पनीको बीचमा भएको मिति २०६९।०७।०२ को करारमा नेपाल सरकार, मन्त्रीपरिषद्को मिति २०७०।०७।२८ को निर्णयबमोजिम मिति ०७०।०८।१३ मा संशोधन भएकोले न त कानूनविपरीतको कुनै कार्य नै भएको छ न निवेदकले जिकिर गरेजस्तो सार्वजनिक हक सरोकारमा फरक परेको नै छ।

२०६९।०७।०२ मा भएको मूल करार बदर गराई पाउँ भन्ने विपक्षीहरूको कुनै निवेदन छैन। मूल करारमा भएको मिति २०७०।०८।१३ को संशोधनलाई मात्र “सो हदसम्म” भन्ने शब्दावली पारी बदर गराइपाउन विपक्षीहरूको रिट निवेदन माग रहेको देखिन्छ। मूल करार कायम

रही लागू रहेको अवस्थामा सोमा भएको संशोधन मात्र बदर हुनै सक्दैन। मुद्दा विचाराधीन रहेको अवस्थामा अदालतबाट अन्तरिम आदेश भएको बाहेक मूल करारमा संशोधन गर्न नमिल्ने भन्ने होइन। करार गर्न पाउने वा नपाउने भन्ने विषयको विवादमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतले अन्तरिम आदेश दिन नपर्ने भनी आदेश दिएपछि करारका शर्तहरू निर्धारण गर्न स्वतन्त्र हुने भएकोले मूल करारबमोजिम तोकिएका शर्तहरूमध्ये शर्त नं. ३ र ८ मा संशोधन हुनेगरी मिति २०७०।०८।१३ मा मूल करार संशोधन गरिएको कार्यमा कुनै त्रुटि रहेको छैन। विपक्षी निवेदकहरूले आफ्नो निवेदनमा मूलभूतरूपमा मूल करार गैरकानूनी भन्नेतर्फ बढी जिकिर गरेको पाइयो जुन रिट नं. ०६९-WO-०१५६ मार्फत यस अदालतमा अन्तरिम आदेशको लागि छलफल हुने क्रममा दोहोरो सुनुवाई भई अन्तरिम आदेश नभई करारबमोजिमको कार्य अगाडि बढाउन मार्ग प्रशस्त भएको कुरालाई निजहरूले नजर अन्दाज गर्नुभएको पाइयो। सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट करार गरी काम अघि बढाउन मार्ग प्रशस्त गरिसकेको विषयलाई विपक्षीहरूले गैरकानूनी भनेको युक्तिसङ्गत छैन। सम्पन्न मूल करारबमोजिमको कार्य अघि बढाउन रोक्न नपर्ने भनी भएको परिवेशमा मूल करार संशोधन गर्न पाउने भन्ने अर्थ निस्कन सक्दैन।

मूल करारमा आयोजनाको विकास गर्ने सम्बन्धमा गर्नुपर्ने विभिन्न कार्यहरू र समयसीमा उल्लेख भएकोमध्ये प्रकरण नं. ३ मा लेखिएको कार्य बाहेकका अन्य सबै कामहरू समयमै पूरा भैसकेका छन्। १ वर्षभित्र लगानीकर्ताहरूसँग Financing Agreement गरी वित्तीय व्यवस्थापन (Financial Closure) गर्ने कार्यको सम्बन्धमा नेपाल सरकारले आयोजना विकास सम्झौता नगरिदिएको र नेपाल सरकारकै स्वामित्वको नेपाल विद्युत प्राधिकरणले विद्युत खरीद सम्झौता नगरिदिएकोले पूरा हुन नसकेको हो। जलविद्युत आयोजना विकास सम्झौतासम्बन्धी कार्यविधि, २०६९ बमोजिम तिर्नुपर्ने Processing Fee बापतको रु. २,७९,९३,६००।—मिति ०६९।१२।०८ मा नै बुझाई सक्दा पनि नेपाल सरकारको तर्फबाट आयोजना विकास सम्झौता भएन। करारको पक्ष रहेको नेपाल सरकारले आफ्नोतर्फबाट गर्नुपर्ने कार्यहरू नेपाल सरकारको आन्तरिक कारणले पूरा हुन नसकेकोले मूल करारमा संशोधन गरी समयसीमा थप भएको हो। करार ऐन, २०५६ को दफा ७५ समेत बमोजिम कराररीय शर्तहरू पूरा गर्न करारका कुनै शर्त पूरा गर्न नसकेमा वा नगरेमा उपचारको प्रकृति निर्धारण गर्न करारका पक्षहरू स्वतन्त्र हुन्छन्। करारको पक्षहरूमध्ये कुनै एक पक्षले वा दुवैपक्षले करारका कुनै शर्त पूरा गर्न नसकेमा वा नगरेमा उपचारको प्रकृति निर्धारण गर्न करारका पक्षहरू स्वतन्त्र हुन्छन्। तेस्रो व्यक्तिले यो यस्तो उपचार खोज्नुपर्ने थियो भन्न मिल्दैन। यो रिट क्षेत्रको विषय होइन। सम्बन्धित निकाय अर्थात् नेपाल सरकार र सो अन्तर्गतको उर्जा मन्त्रालयसमेत हामीले गरेको कार्यबाट सन्तुष्ट भएको र सम्बन्धित निकायको तर्फबाट हुनुपर्ने कार्य ढिलाई भएबापतको अवसरलाई पुनः उपयुक्त मार्गमा ल्याउन मूल करारमा संशोधन भएकोले मूल करारको संशोधनलाई बदर गर्न पर्दैन। आयोजना विकास सम्झौता गर्ने कार्य र विद्युत खरीद सम्झौता गर्ने कार्यहरू अगाडि बढिसकेका छन्।

कम्पनीले आयोजनाको सम्बन्धमा गरेको उल्लेख्य प्रगतिहरुसमावेश गरी मूल करारको शर्त नं. ३ र ८ मा संशोधन गरिपाउन कम्पनीले निवेदन गरेकोमा नेपाल सरकारको तर्फबाट मन्त्रीपरिषदले नै निर्णय गरी करारको संशोधन भएकोले गैरकानूनी भएको छैन र विपक्षीहरुले उल्लेख गरेजस्तो मूल करार स्वतः रद्ध भएको अवस्था पनि छैन। करारबमोजिमका कार्यहरु पूरा गर्ने म्याद नै १.५ वर्ष अर्थात् मिति २०७१।०१।०१ सम्म छ। सो अगावै मूल करार संशोधन भएकोले स्वतः बदर भएको भन्ने जिकिर गर्न मिल्दैन। त्यसमाथि मूल करार संशोधन गर्नुपर्ने भनी कम्पनीको तर्फबाट मिति २०७०।०५।२७ मा नै उर्जा मन्त्रालयसमक्ष निवेदन गरिएको र करारको पक्ष रहेको उर्जा मन्त्रालयले मूल करार संशोधन गर्नको लागि नेपाल सरकारसमक्ष प्रस्ताव पेस गरिसकेको अवस्थामा विपक्षीको जिकिर तथ्यपरक छैन। नेपाल सरकारले आन्तरिक छलफल गरी टुङ्गोमा पुग्न समय लागेको र नेपाल विद्युत प्राधिकरणका आन्तरिक विषयहरुको कारण विद्युत खरीदसम्बन्धी सम्झौता हुन नसकेकोले सोही कुरा उल्लेख गर्दै मूल करारमा संशोधन माग गरिएको थियो। विद्युत उत्पादनको अनुमतिपत्र जारी भएको १.५ वर्षभित्र Financial Closure गर्ने र Financial Closure बाहेकका मूल करारमा लेखिएका अन्य कार्यहरु पूरा गरी मूल करार भएको १.५ वर्षभित्र उत्पादन अनुमतिपत्रको लागि निवेदन पेस गर्न शर्त राखी मूल करारलाई संशोधन गर्न मूल करार गरेको १ वर्षभित्र पूरा हुनु अगावै निवेदन माग गरिएकोमा २ वर्षभित्र लगानीकर्ताहरूसँग Financing Agreement गरी Financial Closure गर्ने र मूल करार भएको २.५ वर्षभित्र उत्पादन अनुमतिपत्रको लागि निवेदन गर्नेगरी मूल करारमा संशोधन भएको छ। खारेज भैसकेको सम्झौता संशोधन भएको भन्ने विपक्षीहरुको रिट निवेदन झुठ्ठा हो। मूल करारमा लेखिएका केही शर्तहरु पूरा गर्न अझै केही समय बाँकी रहँदै शर्त नं. ३ र ८ मा संशोधन भएको हुनाले मूल करार खारेज वा रद्ध भएको छैन, थिएन। करार गर्ने पक्षहरुले नै नेपाल सरकार, मन्त्रीपरिषद्को निर्णयबमोजिम करारको संशोधन गरेको हुनाले कराररीय विषयवस्तु रिट क्षेत्रान्तर्गत न्यायिक परीक्षण हुने विषय पनि होइन।

विपक्षी रिट निवेदकहरुले सार्वजनिक हक सरोकारको विषय भनी नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १०७(२) अन्तर्गत रिट निवेदन दिनु भएको पाइयो तर रिट निवेदकहरुले उक्त रिट निवेदन लिई आउने आफ्नो हकद्वेया नै स्थापित गर्नसक्नु भएको छैन। नेपाल सरकारले आयोजना निर्माण गर्न दिने गरी कम्पनीसँग भएको मूल करार संशोधन गर्दा कसरी सार्वजनिक हक हितमा असर पर्न जान्छ वा पर्न गएको छ ? रिट निवेदकहरुको मागबमोजिम कम्पनीलाई उक्त आयोजनाको निर्माण गर्न नदिदा कसरी सार्वजनिक हित हुन्छ भन्ने कुरा रिट निवेदनमा उल्लेख छैन।

अतः माथि लेखिएका आधार जिकिरहरुबाट रिट निवेदन तथ्यगतरूपमै त्रुटिपूर्ण भएको, प्राङ्गन्यायको सिद्धान्तविपरीत पुनः सोही विषयमा रिट निवेदन दायर भएको, निवेदकहरुले सफा हात र स्वच्छ हृदयबिना निहित उद्देश्य परिपूतिको लागि निवेदन गरेको र निवेदकहरुले उठाएको विषयसँग निजहरुको सारभूत र अर्थपूर्ण सम्बन्ध नभएकोले निजहरुलाई रिट निवेदन गर्ने हकद्वेया नै नभएको, निवेदकहरुले गठाएको विषय सार्वजनिक हक वा सरोकारको विषय नै नभएको र त्यस्तो

विषयमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट निरोपण गर्नुपर्ने कुनै संवैधानिक वा कानूनी प्रश्न भएको देखाउन र पुष्टि गर्न नसकेको र मागबमोजिमको उत्प्रेषण तथा परमादेशको आदेश जारी हुने पूर्वावस्था नै नरहेकोले विपक्षीको रिट निवेदन खारेज गरी न्याय इन्साफ गरिपाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको विपक्षी नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.का तर्फबाट ऐ.का प्रमुख कार्यकारी अधिकृत Hong, Seokbin को लिखित जवाफ।

नियमबमोजिम आजको दैनिक मुद्दा पेशिसूचिमा चढि निर्णयार्थ इजलाश समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनको मिसिल संलग्न निवेदन समेतका मिसिल संलग्न सम्पुर्ण कागजातहरूको अध्ययन गरी निवेदक तर्फबाट उपस्थित वरिष्ठ विद्वान अधिवक्ता श्री मिथिलेशकुमार सिंह र विद्वान अधिवक्ता श्री अमरजीवि घिमिरेले नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.लाई सरकार आफैँले असक्षम भनी माथिल्लो त्रिशूली १ जलविद्युत आयोजनाको उत्पादन अनुमतिपत्रको दरखास्तसमेत रद्द गरिसकेको र सर्वेक्षण अनुमतिपत्रको म्याद थप गर्ने कानूनी आधारसमेत नभएको परिप्रेक्ष्यमा पुनः सोही कम्पनीसँग सम्झौता गरी उक्त आयोजनाको विकास कार्य सो कम्पनीलाई दिन मिल्ने हैन। सो सम्बन्धमा भएको निर्णय रोक्न मिति २०६९।०५।०५ मा रिट नं. ०१५६ को निवेदन यसै अदालतमा दायर गरी विचाराधीन रहेको अवस्थामा अदालतबाट निर्णय नभएसम्म केही गर्न नमिल्नेमा कम्पनीसँग करार हुँदा दफा २ बमोजिम काम गर्न नसकेबाट स्वतः बदर भइसकेको अवस्थामा मिति २०७०।०७।२८ मा पुनः केही हुँदा थप गर्न लगाई मूल करारको दफा १८ र १९ को भावना विपरीत विपक्षीहरूले संशोधन गरेको विपक्षीहरूको काम कारवाहीबाट नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ को धारा १३ को (१), धारा १९, धारा २७ र धारा ३२ समेतले दिएको संवैधानिक हकको हनन भएकोले विपक्षी मन्त्रिपरिषद र विभागसमेतले केही मूल शर्तहरूलाई परिवर्तन गरेको सो हदसम्मको निर्णय सिफारिस लगाएत सम्पूर्ण काम कारवाही उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी पाउँ साथै यस सम्बन्धमा कुनै काम कारवाही भविष्यमा नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेशसमेत जारी गरी हुनुपर्छ भनी वहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

विपक्षी नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी कम्पनीको तर्फबाट विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ताहरू श्री शम्भु थापा, अनिलकुमार सिंहा, श्री शुसिलराज पन्त तथा विद्वान अधिवक्ताहरू श्री परशुराम कोइराला र श्री अनुप उप्रेतिले कम्पनीले विपक्षी रिट निवेदकहरूले प्रस्तुत रिट निवेदन लिई आउने आफ्नो हकद्वारा नै स्थापित गर्न सकेको अवस्था छैन। जलस्रोत विषय सार्वजनिक सरोकारको विषय हो भन्नु मात्र पर्याप्त हुँदैन। जलविद्युतबाहेक अन्यत्रै क्षेत्रमा जलस्रोतको उपयोग गरिनु पर्दथ्यो भन्ने पनि विपक्षीहरूको जिकिर होइन। माथिल्लो त्रिशूली-१ आयोजना बन्नै हुँदैन भन्ने पनि विपक्षीहरूको जिकिर छैन। माथिल्लो त्रिशूली-१ आयोजना निर्माण गर्ने कार्य कम्पनीलाई दिने वा नदिने भन्ने विषय सार्वजनिक हक वा सरोकारको विषय नै नरहेको र उक्त आयोजना कम्पनीलाई दिदा वा नदिदा वा तेस्रो व्यक्तिलाई दिदा के कस्तो र कसरी सार्वजनिक हक वा हित हुन्छ भन्ने विषयमा रिट निवेदन उल्लेख नै नहुँदा विपक्षीहरूको रिट निवेदन प्रथिमदृष्टिमा नै हकद्वाराविहिन भै खारेजयोग्य छ।

विपक्षी स्वयंले विद्युत् ऐन, २०४९ को दफा ३५ बमोजिम सम्झौता गरी विद्युत उत्पादन गर्नेसक्ने कानूनी व्यवस्थालाई स्वीकार गर्नुभएको छ। कम्पनीले आयोजनाको सम्बन्धमा गरेको उल्लेख्य प्रगतिहरुसमावेश गरी मूल करारको शर्त नं. ३ र ८ मा संशोधन गरिपाउन कम्पनीले निवेदन गरेकोमा नेपाल सरकारको तर्फबाट मन्त्रीपरिषदले नै निर्णय गरी करारको संशोधन भएकोले गैरकानूनी भएको छैन र विपक्षीहरुले उल्लेख गरेजस्तो मूल करार स्वतः रद्द भएको अवस्थामेत नहुँदा मागबमोजिमको आदेश जारी गर्न मिल्ने अवस्था नहुँदा निवेदन खारेज हुनुपर्छ भनी वहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

विपक्षीहरु प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयसमेतको तर्फबाट विद्वान सहन्यायाधिवक्ता श्री संजिव रेग्मीले माथिल्लो त्रिशूली १ जलविद्युत आयोजना २१६ मेगावाट क्षमताको विद्युत उत्पादन सम्बन्धमा नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनीसँगको नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०६९।०४।२४ को निर्णयबमोजिम विद्युत ऐन, २०४९ को दफा ३५ बमोजिम करार गरी आयोजनाको कार्य अगाडि बढेको र करार गर्ने पक्षहरुले करारका शर्तहरुमा आवश्यकताअनुसार फेरबदल तथा संशोधन गर्नसक्ने नै भएकोले करारका पक्षहरुले करारको संशोधन गरेका हुन्। नेपाल सरकारको निर्णयबमोजिम करारका शर्तहरु निर्धारण भएका र नेपाल सरकारले आफूले निर्धारण गरेका शर्तहरु करार गर्ने पक्षहरुको आपसी सहमतिमा आवश्यकताअनुसार फेरबदल गर्नसक्ने नै हुँदा निवेदकको संविधान वा कानूनद्वाराप्रदत्त हक अधिकारमा आघात पारेको मान्न नमिल्ने हुँदा निवेदन माग बमोजिमको आदेश जारी गर्न मिल्ने अवस्था नहुँदा निवेदन खारेज हुनुपर्छ भनी वहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

उल्लिखित वहसजिकिर समेतको सन्दर्भमा प्रस्तुत निवेदनमा मुलतः निवेदन माग बमोजिमको आदेश जारी गर्न मिल्ने नमिल्ने के रहेछ सो सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा निवेदकले मुख्यरूपमा माथिल्लो त्रिशूली १ जलविद्युत आयोजनाको उत्पादन अनुमतिपत्र पाउँ भनी नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.ले मिति २०६८।०९।०८ मा पेस गरेको दरखास्तउपर कारवाही भई विद्युत विकास विभागबाट २०६९।०९।१८ मा आवश्यक नपुग विवरणहरु पेस गर्नु, पेस नगरे नियमानुसार कारवाही हुने व्यहोराको स्पष्टिकरणको पत्र नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.लाई पठाई सोही आधारमा मिति २०६९।०३।२१ मा मन्त्रालयबाट निर्णय भई यसअघि मन्त्रालयले जारी गरेको सर्वेक्षण अनुमतिपत्रको म्याद सकिएको कायमै मानी उत्पादन अनुमतिपत्रको दरखास्त रद्द भएकोमा नेपाल सरकारका तत्कालिन काम चलाउ प्रधानमन्त्रीले उक्त खारेज भएको अनुमतिपत्र सोही नेपाल कम्पनीलाई नै दिनको लागि प्रस्ताव पेस गर्नको लागि सचिवलाई निर्देशन दिई सोहीबमोजिम मिति २०६९।०४।१७ मा मन्त्रालयले मन्त्रिपरिषदमा प्रस्ताव पेस गरेको र सो सम्बन्धमा थप छलफल गर्न भनी मन्त्रिपरिषदले आफूअन्तर्गतको आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिमा पठाएको र सो आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिले सचिवद्वारा गरिएको सो खारेजी कार्य उल्ट्याउन लगाई करारीय आधार खडा गरी सम्झौताको माध्यमबाट सोही कम्पनीलाई आयोजना विकास गर्ने कार्य सुम्पन लगाएउपर मिति

२०६९।०५।०५ मा रिट नं. ०१५६ को निवेदन दायर गरी सम्मानित अदालतमा विचाराधीन (Sub Judic) रहेको अवस्थामा अदालतबाट निर्णय नभएसम्म केही गर्न नमिल्नेमा आपसी मिलेमतोमा सरकार आफैले गरेको सम्झौताको प्रावधान आफैले मिचेर मिति २०६९।७।२ मा गरेको मूल सम्झौताको केही शर्तहरू सो सम्झौताको दफा १८ र १९ को भावना विपरित संशोधन हुने प्रावधान नहुँदा नहुँदै जबरजस्ती संशोधन गरी विपक्षी कम्पनीलाई फाइदा र राष्ट्रलाई नोक्सानी हुने गरी गरेको म्याद थप गर्ने गरेको सो हदसम्मको निर्णय सिफारिस लगाएत सम्पूर्ण काम कारवाही उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी पाउँ साथै यस सम्बन्धमा कुनै काम कारवाही भविष्यमा नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेशसमेत जारी गरी पाउँ भनी दावी लिएको देखिन्छ।

२१६ मेगावाटको माथिल्लो त्रिशूली -१ जलविद्युत आयोजनाको उत्पादन अनुमतिपत्र पाउँ भनी विपक्षी नेपाल वाटर एन्ड इनर्जी कम्पनीले मिति २०६८।०९।०८ मा पेश गरेको उत्पादन अनुमतिपत्रको दरखास्तसमेत रद्द भएकोमा उक्त खारेज भएको अनुमतिपत्र विपक्षी कम्पनीलाई नै पुनः दिनको लागि आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिले गरेको मिति २०५९।०५।०३ को निर्णय (सिफारिस) उत्प्रेषणको आदेशबाट बदर गरी पाउँ र सो सिफारिसको आधारमा विपक्षी कम्पनीलाई अन्य विपक्षीले कुनै पनि समय खारेज भएको लाइसेन्स पुनः दिनसक्ने भएकोले सो काम कारवाही प्रतिषेधको आदेशले रोकी पाउँ भनी यीनै निवेदकले यीनै विपक्षीहरूलाई विपक्षी बनाई दायर गरेको यसै लगाउमा रहेको ०६९-WO-०१५६ को प्रतिषेध मिश्रित उत्प्रेषणको निवेदनमा यथोचित विश्लेषण भई उक्त निवेदन आजै खारेज हुने ठहरेकोले निवेदकले उठाएका अन्य विषयवस्तु तथा विपक्षीहरूले उठाएका सार्वजनिक सरोकारको विषयवस्तुको सम्बन्धमा प्रस्तुत निवेदनमा थप विवेचना गरिरहनु पर्ने देखिँएन।

निवेदकहरूले प्रस्तुत निवेदनमा उठाएको मिति २०६९।७।२ मा गरेको मूल सम्झौताको केही शर्तहरू सो सम्झौताको दफा १८ र १९ को भावना विपरित संशोधन हुने प्रावधान नहुँदा नहुँदै जबरजस्ती संशोधन गरी विपक्षी कम्पनीलाई फाइदा र राष्ट्रलाई नोक्सानी हुने गरी गरेको म्याद थप गर्ने गरेको सो हदसम्मको निर्णय सिफारिस लगाएत सम्पूर्ण काम कारवाही उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी पाउँ भन्ने निवेदन दावीको सम्बन्धमा विचार गर्दा नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदको मिति २०६९।४।२४ को निर्णय र नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिको मिति २०६९।५।३ को निर्णयानुसार नेपाल सरकार उर्जा मन्त्रालय र नेपाल वाटर एन्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रा.ली. बीच माथिल्लो त्रिशूली जलविद्युत आयोजनाबाट विद्युत उत्पादन गर्न गराउन २०६९।७।२ मा करारनामा भएको देखिन्छ। नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदको मिति २०७०।७।२८ को निर्णयानुसार उक्त मिति २०६९।७।२ मा भएको करारको शर्त नं. ग(३) प्रवर्द्धकले लगानीकर्ताहरूसँग Financial Agreement गरी वित्तीय व्यवस्थापन(Financial Closure) को कार्य २ वर्षभित्र सम्पन्न गरिसक्नु पर्नेछ भनी र करारको शर्त नं. ग(८) मा प्रवर्द्धकले माथि उल्लिखित कार्यहरू सम्पन्न गरी २ वर्ष ६ महिनाभित्र विद्युत उत्पादन अनुमतिपत्रको लागि विद्युत विकास विभागसमक्ष दर्खास्त दिइसक्नु पर्नेछ। प्रवर्द्धकबाट दरखास्त परेपछि नेपाल सरकारले प्रचलित कानूनवमोजिम विद्युत उत्पादनको अनुमतिपत्र उपलब्ध गराउने तर्फ आवश्यक कारवाही अगाडि बढाउनेछ भनी २०६९।७।२ मा भएको करारमा संशोधन गरेको मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट देखिन्छ। उक्त संशोधन २०६९।७।२ मा भएको करारनामाको दफा १८ र १९

को शर्त विपरित भएको भन्ने निवेदन दावी भए पनि नेपाल सरकारले आन्तरिक छलफल गरी टुङ्गोमा पुग्न समय लागेको र नेपाल विद्युत प्राधिकरणका आन्तरिक विषयहरूको कारण विद्युत खरीदसम्बन्धी सम्झौता हुन नसकेकोले सोही कुरा उल्लेख गर्दै मूल करारमा संशोधन माग गरेको विपक्षी कम्पनीको लिखितजवाफवाट देखिएको र करार गर्ने पक्षहरूले आपसी सहमतिबाट करारका शर्तहरू फेरवदल गर्नसक्नेनै देखिँदा उक्त संशोधनलाई अन्यथा रहेछ भनी मात्र मिल्ने देखिँएन।

अतः उल्लिखित आधार र कारणसमेतबाट निवेदन माग अनुसारको आदेश जारी गर्न मिल्ने नदेखिँदा प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ठहर्छ। दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाईदिनू।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत (उपसचिव) :- हरिकृष्ण श्रेष्ठ

कम्प्युटर अपरेटर :- गीता घिमिरे

इति संवत् २०७२ साल भाद्र ३१ गते रोज ५ शुभम्.....।